

Karkonoski
Park Narodowy

Przewodnik po ścieżce dydaktycznej dla dzieci i młodzieży „Pod Chojnikiem”

Leszek Skrętkowicz

„Przewodnik po ścieżce dydaktycznej dla dzieci i młodzieży *Pod Chojnikiem*”

© Karkonoski Park Narodowy, ul. Chałubińskiego 23, 58-570 Jelenia Góra

Tekst: Leszek Skrętkowicz

Fotografie:
Leszek Skrętkowicz

Mapy:
Pracownia GIS Karkonoskiego Parku Narodowego

Skład i druk:
Zakład Poligraficzny SINDRUK,
45-565 Opole, ul. Obr. Stalingradu 66
biuro@sindruk.pl, tel.: 77 442 09 69

ISBN: 978-83-64528-85-9

Publikacja dofinansowana ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

Poglądy autorów i treści zawarte w publikacji nie zawsze odzwierciedlają stanowisko WFOŚiGW we Wrocławiu

Karkonoski
Park Narodowy

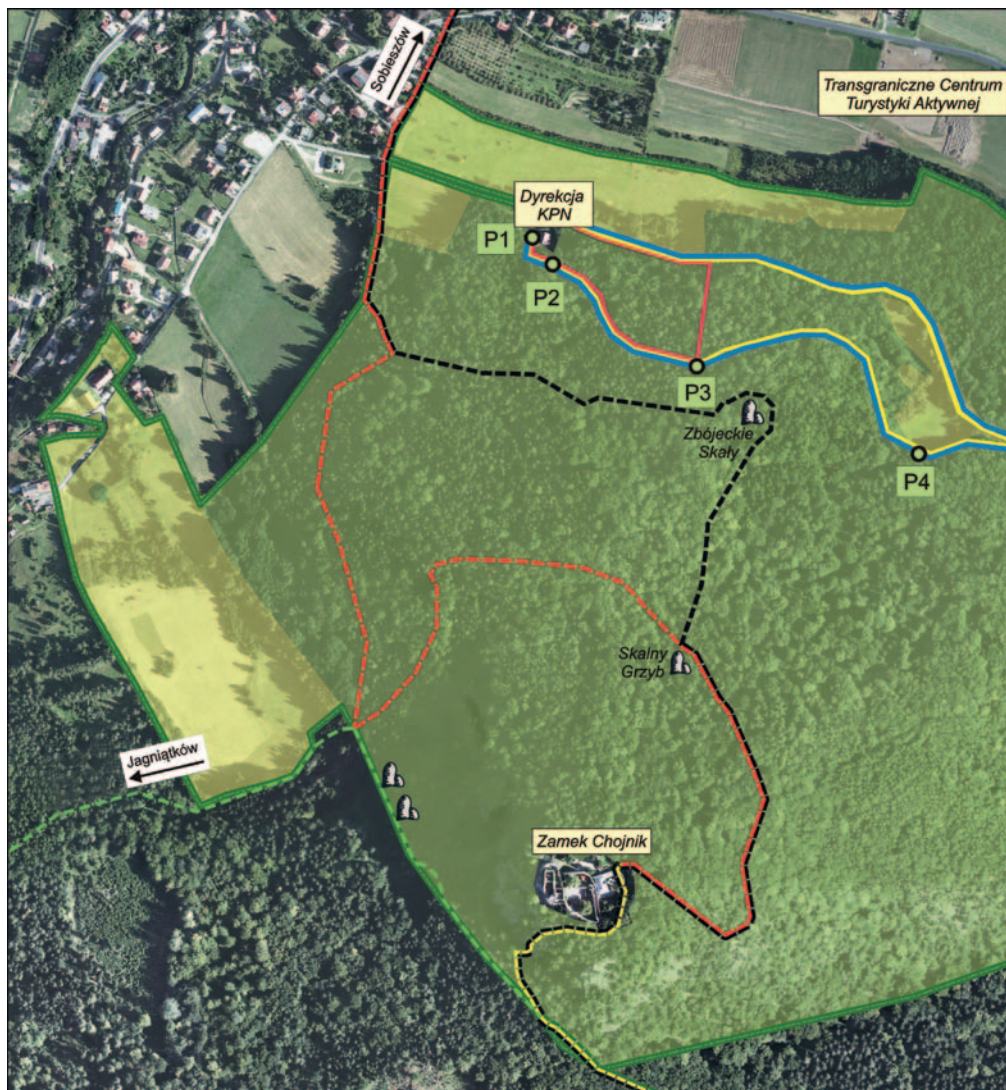
Przewodnik po ścieżce dydaktycznej dla dzieci i młodzieży „Pod Chojnikiem”

II wydanie

Leszek Skrętkowicz

Karkonoski Park Narodowy
Jelenia Góra 2017

Zapraszamy na wyjątkową ścieżkę przyrodniczą dla dzieci i młodzieży – Pod Chojnikiem. Została ona wytyczona na północnym zboczu Góry Chojnik, poza oficjalnymi szlakami turystycznymi i jest dostępna tylko z pracownikiem Karkonoskiego Parku Narodowego. Na ścieżce realizowane są zajęcia edukacyjne dla różnych grup wiekowych: od dzieci w przedszkolnym („starszaki”) po studentów.

Ryc. 1. Mapa ścieżki pt. Ścieżka dydaktyczna dla dzieci i młodzieży „Pod Chojnikiem”

Ścieżka dydaktyczna „Pod Chojnikiem” składa się z trzech wariantów:

I. Wariant LEŚNE WROTA - znaki czerwone, długość całego przejścia 800 m, czas trwania zajęć 1-2 godziny lekcyjne, dwa przystanki.

II. Wariant SKARBY HISTORII - znaki żółte, długość całego przejścia 1700 m, czas trwania zajęć 2-3 godziny lekcyjne, trzy przystanki.

III. Wariant ZBÓJECKA DROGA - znaki niebieskie, długość całego przejścia 2800 m, czas trwania zajęć 3-4 godziny lekcyjne, 1 przystanek.

Razem 6 stałych przystanków dydaktycznych.

Poszczególne warianty zaczynają się i kończą przy budynku Dyrekcji KPN.

Znaczenie zwrotów lub słów z gwiazdką (*) znajdziemy w Słowniczku Trudniejszych Pojęć.

Przystanek 1

Dyrekcja Karkonoskiego Parku Narodowego – znaki czerwone

Witamy w Karkonoskim Parku Narodowym

Co to jest park narodowy?

W Polsce park narodowy jest najwyższą prawną formą ochrony przyrody. Jego powierzchnia jest nie mniejsza niż 1000 ha. Jego obszar wyróżnia się **szczególnymi** wartościami przyrodniczymi naukowymi, społecznymi i kulturowymi.

W jakim celu tworzy się park narodowy ?

Przede wszystkim w celu ochrony jego przyrody. Największy nacisk kładzie się na:

- **zachowanie** bioróżnorodności, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej,
- **przywrócenia** właściwego stanu zasobów i składników przyrody,
- **odtworzenia** zniekształconych siedlisk przyrodniczych.

Dlaczego utworzono w Karkonoszach park narodowy?

Karkonosze to obszar o unikatowych walorach krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych. Endemity* i relikty* wśród roślin i zwierząt, niesamowite formacje skalne, kotły polodowcowe, jeziora polodowcowe, Zamek Chojnik, kaplica św. Wawrzyńca na Śnieżce, historyczne schroniska górskie... To wszystko na bardzo małym obszarze poddane narastającej presji turystycznej spowodowało, że w 1959 utworzono Karkonoski Park Narodowy po polskiej stronie Karkonoszy. W 1963 roku powstał Krkonošský národní park po stronie czeskiej. A od roku 1993 oba karkonoskie parki narodowe tworzą Bilateralny Rezerwat Biosfery MAB*.

Ile parków narodowych istnieje w Polsce?

Dotychczas w Polsce utworzono 23 parki narodowe o łącznej powierzchni 300 tysięcy hektarów, co stanowi zaledwie 1% powierzchni naszego kraju.

Ile parków narodowych istnieje w Polsce?

Dotychczas w Polsce utworzono 23 parki narodowe o łącznej powierzchni 300 tysięcy hektarów, co stanowi zaledwie 1% powierzchni naszego kraju.

Ryc. 2. Tablica urzędowa informująca o granicy parku narodowego

Przystanek 2

Poznajemy skutki erozji

Stojąc na ścieżce - stoimy jednocześnie na ziemi, która została kilka lat temu w to miejsce naniesiona na skutek erozji*. Warstwa gleby w tym miejscu jest bardzo cienka. Ma około 75 cm grubości i na skutek kilkudniowych opadów deszczu zrobiła się bardzo ciężka i miękka. Te czynniki oraz nachylenie stoku spowodowały, że ziemia osunęła się na około 35 m.

Ryc. 3. Erozja gleby

Ryc. 4. Wiatrolom

Teraz po latach możemy w tym miejscu zaobserwować zjawisko sukcesji wtórnej czyli ponownego zarastania zniszczonej powierzchni ziemi organizmami roślinnymi w ściśle określonej kolejności: porostami, mchami, paprociami, trawami i roślinami zielnymi, krzewami, a na końcu drzewami. Drzewa, które nas otaczają to buki, świerki, brzozy, klony, lipy. Widać też wiatrowały* i wiatrolomy*.

Ryc. 5. Wiatrował

Przystanek 3

Bukowa Brama

Przed nami **buczyna**, która w tym miejscu jest **lasem naturalnym**. W Karkonoszach po polskiej stronie wyróżnia się 5 pięter roślinnych. Znajdujemy się w piętrze pogórza, które umownie sięga do 500 m n.p.m. W przeszłości piętro pogórza i piętro regla dolnego porastały naturalne lasy bukowe. Od XVIII wieku karkonoskie lasy były intensywnie wycinane dla potrzeb lokalnego przemysłu hutniczego.

W okolicach podgórskich wsi i miast pogórza i regla dolnego w pierwszej kolejności wycięto lasy bukowe. W ich miejsce sadzono szybko rosnącego i łatwiejszego w uprawie świerka. Dlatego lasy bukowe Góry Chojnik są takie cenne - są pozostałością po dawnym naturalnym lasach bukowych, jednocześnie stanowią swoisty wzorzec dla przebudowy i odnowienia przekształconych drzewostanów.

Ryc. 6. Buczyna

Przystanek 4

Cmentarz rodziny Cogho

W Jeleniej Górze – Sobieszowie, oprócz cmentarza parafialnego i komunalnego, znajduje się mały, prywatny cmentarz rodziny Cogho, w lesie niedaleko szlaku na Chojnik (na trasie naszej ścieżki). Cmentarz ten został założony w roku 1916 i stał się odtąd miejscem pochówku całej rodziny. Historia rodziny Cogho jest ciekawa, ponieważ - jak mówi kronika kościoła w Cieplicach - w roku 1520 został sprowadzony z Włoch, z miejscowości Salò przy jeziorze Garda, Jan Baptysta Cogho, który był leśnikiem u hrabiego Schaffgotscha. Ksiądz Klenner wielokrotnie w swojej kronice wspomina przedstawicieli rodziny Cogho, którzy byli inspektorami gospodarczymi na miejscowym dworze, a wymieniając gospodarzy w Sobieszowie wspomina, że rodzina Cogho posiada własny folwark. W księdze zmarłych kościoła katolickiego w Sobieszowie jest zapis: „24 sierpnia 1914 roku zginął na froncie francuskim pułkownik Ryszard Cogho, najmłodszy syn majora Maxa Cogho z Sobieszowa, został ekshumowany i 24 października 1916 roku uroczystie pochowany pod Chojnikiem”. Odtąd ten mały cmentarz jest miejscem spoczynku innych członków tej rodziny.

Ryc. 7. Cmentarz rodziny Cogho

Przystanek 5

Drugie życie drzewa

Jesteśmy przy wielkim powalonym buku. Popatrzmy w górę i zobaczymy jak dużo miejsca zajmowała korona tego drzewa. Dzięki temu „otworowi” widać, jak na dnie lasu - wszędzie tam gdzie dociera dużo promieni Słońca - rosną duże ilości młodych buków, a tam gdzie Słońce nie dociera lub jest słabsze - nie rośnie prawie nic. Natomiast na powalonym buku, między innymi dzięki energii Słońca, żyją tysiące przeróżnych organizmów roślinnych i zwierzęcych, które z czasem doprowadzą do całkowitego rozkładu drewna. Ten proces w górskich warunkach trwa nawet do kilkudziesięciu lat. Świeżo obumarłe drzewo organizmy zasiedlają w określonej kolejności i natężeniu. Najpierw zamieszkują w nim gatunki, które potrafią żyć w twardej, mocno przylegającej korze, a później inne organizmy, które lepiej radzą sobie w bardziej miękkim rozłożonym drewnie. Jedno drzewo od obumarcia do pełnego rozkładu zasiedla kilkadziesiąt do kilkuset gatunków grzybów, roślin i zwierząt. Jest ono także siedliskiem życia wielu mikroorganizmów: głównie bakterii i grzybów. Tak więc okazuje się, że pozornie martwe pnie drzew tętnią życiem.

Ryc. 8. Drugie życie drzewa

Przystanek 6

Tafoni

Oto przed nami granitowe skalne ściany, które liczą sobie ok. 300 milionów lat. Tyle czasu potrzebowała natura, aby dzięki procesom wietrzeniowym wypreparować z podłoża obecne skałki.

Procesy wietrzeniowe są też przyczyną bardzo nietypowo wyglądającej ściany skalnej. Widzimy tutaj półkolisty, mniej lub bardziej wydłużone zagłębienia na powierzchni skał, do złudzenia przypominające duże plastry miodu. Te wgłębienia nazywamy **tafoni**.

Jest to jedno z nielicznych miejsc w Karkonoszach gdzie tafoni jest tak dobrze widoczne. Skały porośnięte są **borami sosnowymi**. Ich powyginane kształty wskazują na to, że wiatr w tym rejonie jest silny i częsty.

Ryc. 9. Tafoni

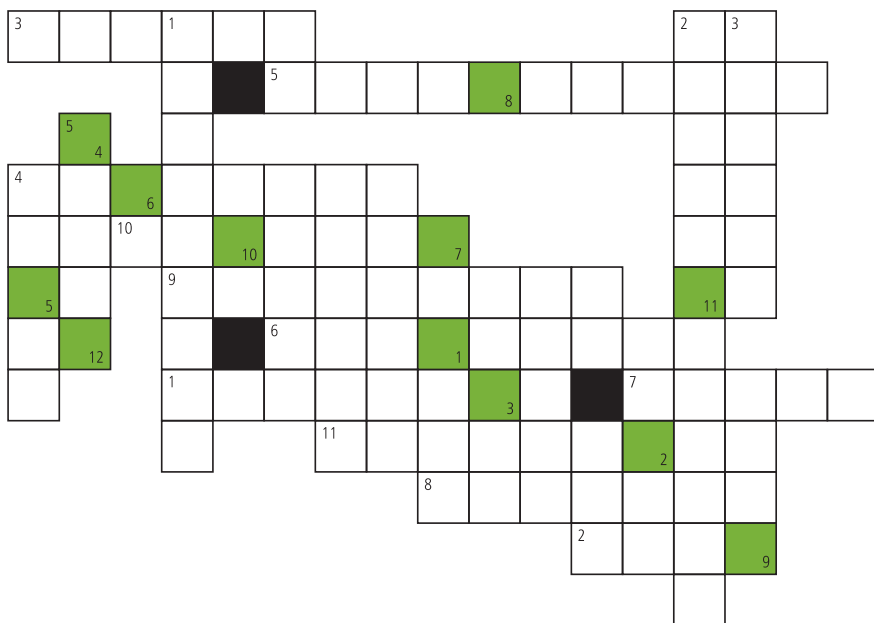
Zachęcamy do dalszego poznawania karkonoskich tajemnic, a jako sprawdzian zdobytej wiedzy proponujemy poniższą krzyżówkę.

PIONOWO :

1. Cech trudniący się zbieraniem ziół i wyrobem medykamentów wg receptur; w XVIII w. mający siedzibę w Karpaczu.
2. Gatunek rodzimej karkonoskiej rośliny, tworzącej rozległe zarośla nad górną granicą lasu (1300- 1500 m n.p.m.).
3. Gatunek drzewa sadzony w XIX i XX w. w miejscu pierwotnych lasów górskich.
4. Osad atmosferyczny powstały w wyniku szybkiego zamarzania kropelek wody we mgle przy styku z powierzchnią przedmiotów.
5. Bardzo rzadki i zagrożony w skali Europy ptak, gniazdujący na ścianach skalnych - płochacz

POZIOMO :

1. Uzdrowisko ze źródłem wód termalnych (obecnie dzielnica Jeleniej Góry).
2. Norweski drewniany kościółek z XII w.; zabytek romańskiej sztuki Wikinów; zakupiony przez cesarza Fryderyka Wilhelma IV, przewieziony i postawiony na górnym skraju Karpacza.
3. Jedyne nierodzimym przedstawiciel ssaków kopytnych w Karkonoszach; sprowadzony przez hrabiego Schafgotscha w 1899r.
4. Schronisko znajdujące się nad Małym Stawem (1195 m n.p.m.).
5. Najobficiej występujący gatunek spośród 7 karkonoskich goryczek i goryczuszek. Kwiat ten znajduje się w znaku Karkonoškeho narodního parku.
6. Legendarny Duch Gór.
7. Największy ssak żyjący obecnie w Karkonoszach.
8. Gatunek rośliny lub zwierzęcia charakterystyczny dla danego miejsca, występujący na ograniczonym obszarze i poza nim nie spotykany.
9. Najwyższe położone piętro roślinne w Karkonoszach (1450- 1602 m n.p.m.).
10. Ekstremalnie zanieczyszczony przez emisje przemysłowe obszar w Europie Środkowej na pograniczu Czech, Polski i Wschodnich Niemiec – „Czarny”.
11. Żyła- w zachodniej części Małego Śnieżnego Kotła.

HASŁO:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

7	8
---	---

9	10	11	12
---	----	----	----

Autorką Krzyżówki jest Paulina Koszyła.

SŁOWNICZEK TRUDNIEJSZYCH POJĘĆ

MAB - Program „Człowiek i biosfera” (ang. Man and the Biosphere, skrót MAB) – zainicjowany w 1971 r. przez UNESCO, międzynarodowy program, którego celem jest tworzenie i propagowanie prawidłowych relacji pomiędzy ludźmi, a biosferą. Zadaniem programu jest osiągnięcie trwałej równowagi pomiędzy często sprzecznymi celami jak zachowanie różnorodności biologicznej, wspieranie rozwoju zasobów ludzkich, utrzymanie wartości kulturowych. Narzędziem w realizacji statutowych zadań jest tworzona w ramach programu międzynarodowa Sieć Rezerwatów Biosfery. Rezerваты biosfery są to miejsca gdzie cele programu „Człowiek i biosfera” zostały osiągnięte i służą do zaznaczania w świadomości społecznej roli powiązań pomiędzy różnorodnością ekologiczną i społeczno-kulturową.

Endemity – rośliny lub zwierzęta które występują tylko w jednym miejscu na świecie.

Relikty – rośliny lub zwierzęta mające w przeszłości szerszy zasięg geograficzny, lecz obecnie żyją na terenie znacznie mniejszym.

Erozja – zniszczenie powierzchni ziemi przez wodę, wiatr słońce, działalność organizmów.

Wiatrowały - całe pnie drzew z korzeniami przewrócone przez gwałtowne wiatry.

Wiatrolomy – pnie drzew złamane powyżej korzenia przez gwałtowne wiatry.

[illegible][illegible]

[illegible]

This image shows a blank sheet of white paper designed for writing. It features a series of evenly spaced horizontal blue lines across its entire surface. A single vertical red line runs down the left side, creating a narrow margin. The paper is oriented vertically and appears to be part of a notebook or a set of stationery.

Karkonoski Park Narodowy

Materiały edukacyjne Karkonoskiego Parku Narodowego

Karkonoski Park Narodowy

ul. Chałubińskiego 23
58-570 Jelenia Góra, tel. 75 75 537 26
sekretariat@kpnmab.pl
www.kpnmab.pl

ISBN: 978-83-64528-85-9